

Tjålmejaure SE0820714

Bevarandeplan Natura 2000-område

Länsstyrelsen
Norrbotten

Titel: Tjålmejaure SE0820714
Bevarandeplan Natura 2000-område.
Diarienummer: 511-12375-2018
Omslagsbild: Länsstyrelsen i Norrbottens län
Kontaktuppgifter: Länsstyrelsen i Norrbottens län
971 86 Luleå
Telefon: 010-225 50 00 fax: 0920-22 84 11
E-post: norrbotten@lansstyrelsen.se
Internet: www.lansstyrelsen.se/norrbotten

ISSN: 0283-9636

Områdesinformation

Uppdaterad:	2018-12-17
Kommun:	Arjeplog
Läge:	Ca 41 km V om Laisvall
Markägarförhållanden:	Statligt
Områdets totala areal:	21 601,9 ha
Områdestyp:	Särskilt skyddsområde (SPA) 2001-06-01. Regeringsbeslut M2001/1499/Na
Ytterligare skyddsform:	Fågelskyddsområde, delvis naturreservat
Berörda samebyar:	Svaipa, Semisjaur-Njarg

Innehållsförteckning

Allmänt	5
Vad är en bevarandeplan?	5
Tillståndsplikt och samråd.....	5
Översiktskarta	6
Arter som ska bevaras i området	7
Bevarandesyfte.....	8
Beskrivning av området.....	9
Bevarandemål	11
Hotbild	13
Bevarandeåtgärder.....	16
Bevarandetillstånd	16
Bilaga 1 - Arter.....	17
Bilaga 2 - Sekretessbilaga	

Allmänt

EU-länderna jobbar gemensamt för att värna om den biologiska mångfalden och har enats om vilka naturtyper och arter som är extra viktiga att skydda och bevara. Dessa finns listade i art- och habitatdirektivet samt i fågeldirektivet. De områden som ingår i det europeiska nätverket Natura 2000 har pekats ut eftersom de innehåller en eller flera av dessa naturtyper och/eller arter och är ett led i att skydda dessa. Vissa arter och naturtyper i direktiven är prioriterade vilket innebär att extra hänsyn ska tas till dem. Varje område som ingår i Natura 2000-nätverket föreslås av respektive länsstyrelse och beslutas av regeringen.

Vad är en bevarandeplan?

Över hela Sverige finns idag en stor mängd naturområden som ingår i Natura 2000. Till varje sådant område finns det en bevarandeplan som ur olika aspekter beskriver området och dess syfte, mål och värden. Bevarandeplanen är tänkt att fungera som:

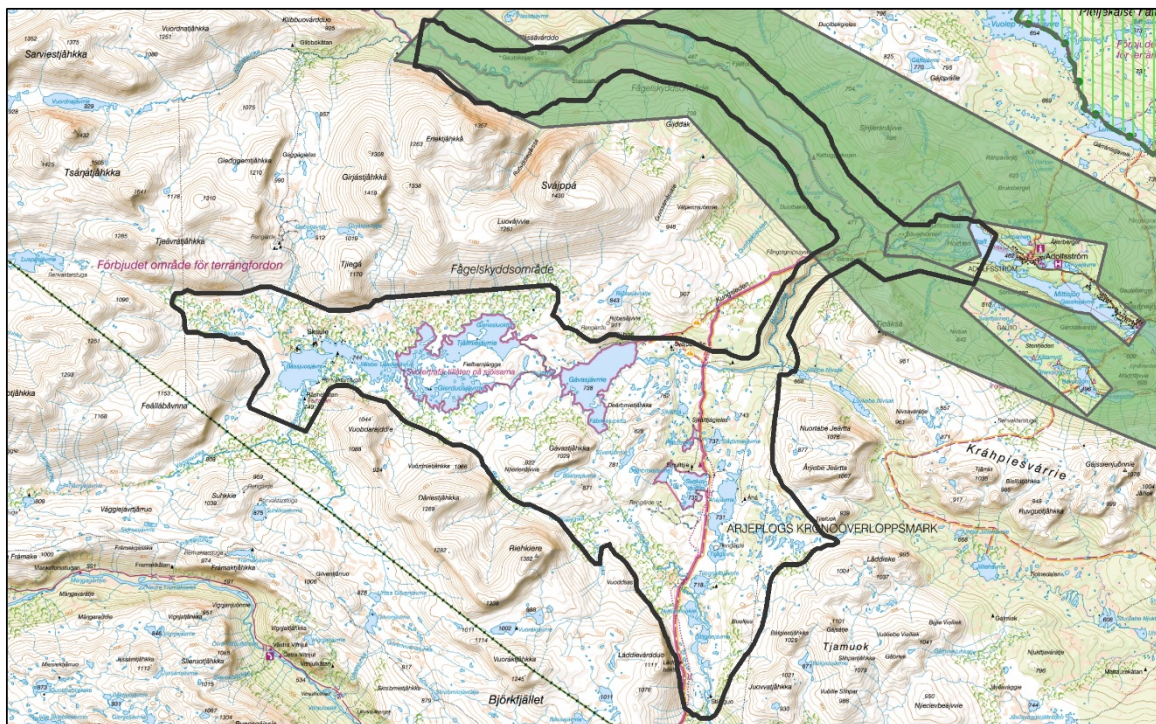
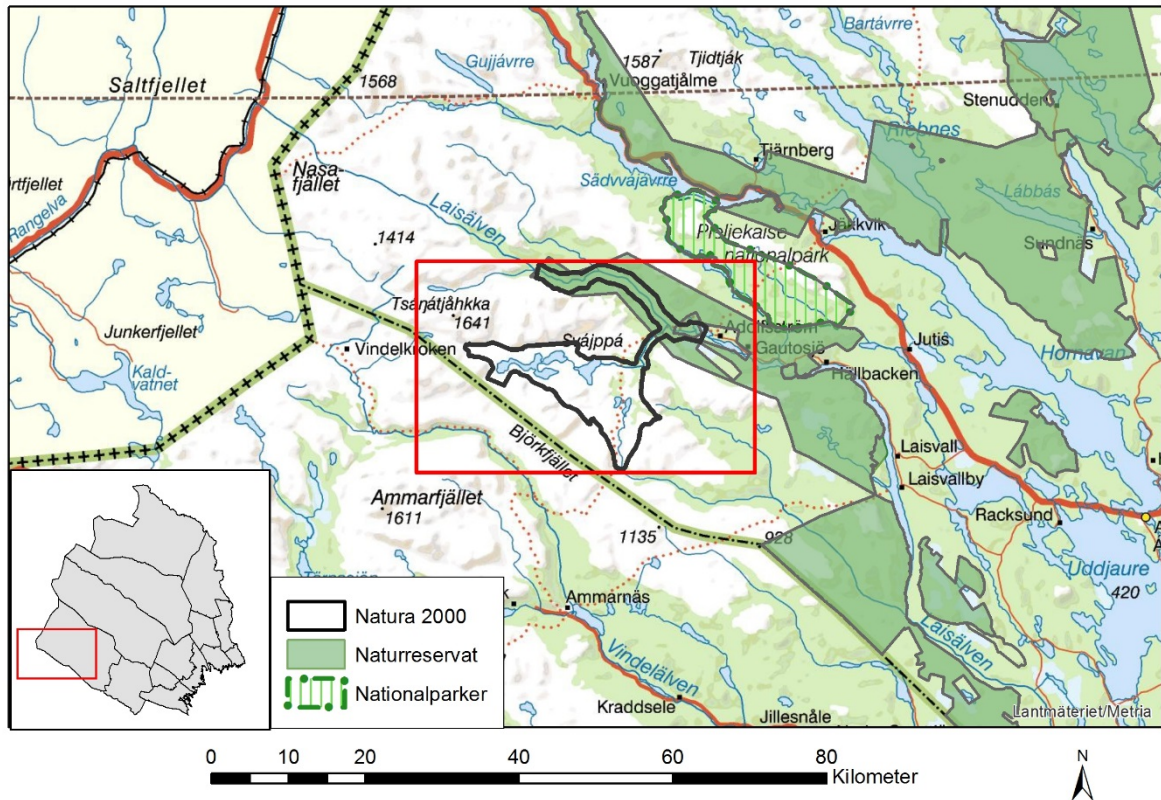
- Ett vägledande dokument för berörda myndigheter, kommuner, exploatörer m.fl. vid eventuella bedömningar och prövningar som kan ske vid exploatering eller andra åtgärder som riskerar att skada Natura 2000-området.
- Ett informationsunderlag vid bedömning av om området är tillräckligt skyddat och hur området bör skötas för att på bästa sätt upprätthålla eller utveckla de naturvärden som pekats ut där.
- En informationskälla till markägare, brukare, marknadsaktörer och allmänhet om området och dess speciella värden.

Tillståndsplikt och samråd

Särskild lagstiftning gäller för Natura 2000-områden. Detta regleras i miljöbalken, 7 kap. 27-29§§. För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön inom området. Eftersom det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet.

Ett tillstånd får lämnas endast om verksamheten/åtgärden ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter/åtgärder inte kan skada den eller de livsmiljöer i området som avses att skyddas. Den får inte heller medföra att arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet av dessa inom området. Särskilda undantag kan göras från detta, men endast med regeringens tillstånd. Mer information om detta finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Översiktskarta

© Länsstyrelsen Norrbotten och © Lantmäteriet

Arter som ska bevaras i området

Tjålmejaure är ett SPA-område och här finns arter från olika bilagor i Fågeldirektivet. I tabellerna nedan redovisas dessa. Samtliga arter är utpekade i Tjålmejaure och ska bevaras i området.

I området finns även utpekade fågelarter som är skyddsklassade. Det innebär att information om dessa arters förekomster är sekretessbelagd, till följd av en risk för förföljelse eller ägginsamling. Vid en eventuell prövning som berör området är det viktigt att även dessa arter beaktas. Den särskilda sekretessbilagan bör då, i relevanta fall, begäras ut av Länsstyrelsen.

Kod	Art – Bilaga 1	Häckning (H)/födosök (F)
A001	Smålom (<i>Gavia stellata</i>)	H
A002	Storlom (<i>Gavia arctica</i>) ¹	H
A075	Havsörn (<i>Haliaeetus albicilla</i>) ¹	F
A082	Blå kärrhök (<i>Circus cyaneus</i>) ¹	H
A091	Kungsörn (<i>Aquila chrysaetos</i>) ¹	F
A098	Stenfalk (<i>Falco columbarius</i>) ¹	H
A102	Jaktfalk (<i>Falco rusticolus</i>) ¹	F
A139	Fjällpipare (<i>Charadrius morinellus</i>)	H
A140	Ljungpipare (<i>Pluvialis apricaria</i>) ¹	H
A151	Brushane (<i>Calidris pugnax</i>) ¹	H
A154	Dubbelbeckasin (<i>Gallinago media</i>) ¹	H
A157	Myrspov (<i>Limosa lapponica</i>)	H
A166	Grönbena (<i>Tringa glareola</i>) ¹	H
A170	Smalnäbbad simsnäppa (<i>Phalaropus lobatus</i>) ¹	H
A194	Silvertärna (<i>Sterna paradisaea</i>) ¹	H
A216	Fjälluggla (<i>Bubo scandiacus</i>)	F
A222	Jorduggla (<i>Asio flammeus</i>) ¹	H
A258	Rödstrupig piplärka (<i>Anthus cervinus</i>)	H
A272	Blåhake (<i>Luscinia svecica</i>) ¹	H
0	Skyddsklassad art (se information ovan)	

¹) Fastställd av regeringen.

Kod	Art – Övriga arter	Häckning (H)/födosök (F)
A050	Bläsand (<i>Anas penelope</i>)	H
A052	Kricka (<i>Anas crecca</i>)	H
A054	Stjärtand (<i>Anas acuta</i>)	H
A062	Bergand (<i>Aythya marila</i>)	H
A064	Alfågel (<i>Clangula hyemalis</i>)	H
A065	Sjööorre (<i>Melanitta nigra</i>)	H
A066	Svärta (<i>Melanitta fusca</i>)	H
A146	Mosnäppa (<i>Calidris temminckii</i>)	H
A148	Skärsnäppa (<i>Calidris maritima</i>)	H
A149	Kärrensäppa (<i>Calidris alpina</i>)	H
A153	Enkelbeckasin (<i>Gallinago gallinago</i>)	H
A164	Gluttsnäppa (<i>Tringa nebularia</i>)	H

Områdets utpekade arter baseras på bästa tillgängliga kunskap, vilket för vissa områden skiljer sig något från vad som är beslutat av regeringen. Länsstyrelsen har i dessa fall för avsikt att föreslå ändringarna till regeringen när tillfälle ges.

Kunskapen om Natura 2000-områdena utvecklas ständigt, kontakta därför Länsstyrelsen i Norrbotten vid behov av aktuell information.

Norra och nordöstra delarna av Tjålmejaure SPA överlappar de två Natura 2000-områdena Laisdalens fjällurskog och Yraft. Vattendrag och sjöar inom Tjålmejaure ingår i Natura 2000-området Laisälven. Ytterligare information om naturtyper och arter utpekade i dessa områden återfinns i områdenas respektive bevarandeplan.

Vatten är gränslöst

Vattendragen och sjöarna inom det här området utgör en del av Natura 2000-området Laisälven. Därför kan det vid åtgärder och prövningar vara nödvändigt att ta del av även bevarandeplanen kopplad till det området. Detta för att få all nödvändig information och säkerställa att områdets bevarandemål beaktas.

Bevarandesyfte

Det övergripande syftet för områdets bevarande är att det (enligt 16§ Förordningen om områdesskydd) ska bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att upprätthålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de ingående arterna på biogeografisk nivå, det vill

såga för hela nätverket. Det enskilda Natura 2000-områdets syfte är också att lokalt bevara eller återskapa ett gynnsamt bevarandetilstånd för de arter som utpekats där.

Prioriterade bevarandevärden

Tjålmejaure har pekats ut som Natura 2000-område på grund av områdets stora värde för fågellivet (SPA). Områdets mosaik av fjäll, hedar, fjällbjörkskogar, våtmarker, sjöar och jokkar ger förutsättningar för dess stora artrikedom. Området har även påverkats och formats av renbete under århundranden. Graden av mänsklig påverkan har varit låg och området utgör en bevarad rest av det naturliga landskapet. Naturen i området har därför en lång kontinuitet och hyser rika och särpräglade naturmiljöer som utgör livsmiljö för många specialiserade och känsliga arter. Syftet med området är att bevara det mycket rika fågellivet, genom att livsmiljöerna för respektive fågelart ska bibehållas och ingen mänsklig påverkan ska ske som kan riskera att försämra förutsättningarna för häckande respektive födosökande fåglar. Samtliga utpekade arter ska ha goda livsförutsättningar inom området.

Prioriterade åtgärder

Naturmiljöerna i Tjålmejaure ska få fortsätta att utvecklas fritt.

Gynnsam bevarandestatus

En arts bevarandestatus anses gynnsam när:

1. Uppgifter om den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö.
2. Artens naturliga eller hävdbevingade utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en överskådlig framtid.
3. Det finns och sannolikt kommer att fortsätta att finnas en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer ska bibehållas på lång sikt.

Beskrivning av området

Tjålmejaure består av två större, sammanbundna delområden. Den södra delen utgörs av de stora sammanhängande sjöarna Båssjuosjávrrie, Tjålmejávrrie, Gierduosjávrrie och Gávasjávrrie med närmast omkringliggande marker, samt längst i syd jokken Vuoruojuhka med angränsande sjösystem som sydost om Tjålmejaure så småningom bildar Dellikälven. Den norra delen utgörs av en del av Laisälvens dalgång med intilliggande marker, samt dess mynning och deltabildning i träksjön Iraft (Yraft) väster om Adolfström. De två delarna binds

samman genom jokken Badasjukkas dalgång. Badasjukka ansluter till Laisälven från sydväst strax väster om deltat. Tjålmejaure är utpekad som ett RAMSAR-område enligt våtmarkskonventionen tack vare dess stora värde för fågellivet.

En övervägande del av Tjålmejaure SPA ligger inom fågelskyddsområdet Tjålmejaure. Norra delarna av området överlappar delvis Natura 2000-områdena Laisdalens fjällurskog och Yraft, varav bägge även utgör naturreservat (Laisdalens FUR respektive Yraftdeltat). Ett tillfälligt tillträdesförbud mellan 9 maj och 14 augusti gäller i dagsläget (t o m år 2019) för en del av området.

Landområdena kring de stora sjöarna i södra delen av Tjålmejaure utgörs av hedmarker med inslag av fjällbjörkskog och våtmarker, omgivna av fjäll. Lågfjället Gávastjåhkka (1029 m ö h) söder om Gávásjávrrie utgör högsta punkten i Natura 2000-området. Vidsträckta, grunda strandområden och våtmarker är en viktig förutsättning för det rika fågellivet här, framför allt för vadare och änder. Här häckar bland annat brushane, dubbelbeckasin, smalnäbbad simsnäppa, bergand och svärta, och området utgör goda jaktmarker för rovfåglar som havsörn och kungsörn.

Laisälven i norra delen av Tjålmejaure omges huvudsakligen av fjällbjörkskog, delvis örtrik ängsbjörkskog, och i dalgångens sydsluttning finns också inslag av tallbestånd. Bitvis förekommer hedmarker. Även våtmarker finns i denna del bland annat i form av backkärr samt i nordväst ett sparsamt inslag av palsmyr. Älven hyser både små sel och forssträckor, och mindre meanderlopp med älvvallar samt avsnörda meanderbågar kan ses. Ett flertal mindre vattendrag ansluter till Laisälven inom området, ofta i form av bäckraviner. Laisälvens dalgång är en av de mest vilttäta i fjällkedjan och är också en viktig häckningsplats för många fågelarter. Här finns även botaniskt rika områden, bland annat extremt rika backkärr med arter såsom huvudstarr, hårstarr, lappstarr och fågelstarr.

Älvdeltat i Iraft är välutvecklat med två tydliga älvfåror, grunda sand- och grusbankar och grunda, delvis avsnörda laguner. Deltat är uppbyggt av näringsrikt slam från uppströmsliggande fjällområden och består främst av sandiga sediment. Landområdena, som delvis översvämmas årligen, utgörs av videbuskmarker, våtmarker och översvämningsängar. Deltats ängsmarker har brukats sedan 1770-talet. Ett stort antal lador finns på ängarna och slätter bedrivs än idag i delar av området. Många fågelarter nyttjar de rika miljöerna i deltaområdet, däribland grönbena, brushane, bläsand, alfågel, smålom, blåhake och sånglärka. Jordugglan kan ses jaga över ängarna och våtmarkerna. Deltat omges huvudsakligen av sluttningar täckta av fjällbjörkskog.

Vandringsleden Kungsleden korsar Tjålmejaure och flera skoterleder finns i området. Området är opåverkat av vägar och storskalig exploatering. I nordöstra delen finns kraftledningar.

Bevarandemål

Bevarandemålet beskriver det tillstånd som ska råda när en naturtyp eller art har uppnått gynnsamt bevarandetilstånd och därigenom också på bästa sätt fyller sin funktion i Natura 2000-nätverket. Det är tänkt att fungera som en vägledning vid till exempel skötselplanering och uppföljning men utgör också ett viktigt underlag vid tillståndsprövning. För en beskrivning av arternas ekologi, se Bilaga 1.

Övergripande mål

I detta avsnitt anges övergripande bevarandemål som gäller för samtliga utpekade fågelarter. I nedanstående avsnitt förtydligas målbeskrivningen även i artspecifika mål för arter i Fågeldirektivets Bilaga 1.

Samtliga arter ska ha tillgång till lämpliga livsmiljöer för födosök och vila, och tillgång till häckningsplatser ska finnas för alla häckande arter. Fåglarnas livsmiljöer ska inte minska, och området ska behålla sådana kvaliteter utifrån respektive arts krav på sin livsmiljö att antalet par av häckande fåglar respektive individer som födosöker i området kan bibehållas över tid inom ramen för naturlig variation.

Ett flertal av fågelarterna är känsliga eller mycket känsliga för mänsklig störning under sin häckning, exempelvis smålom, och mänsklig störning ska vara på en fortsatt försumbar nivå för samtliga häckande arter.

De naturtyper i området som är av värde för fågellivet, däribland sjöar, våtmarker, strandområden, älvdeltamiljöer, fjällhedar, bäckmiljöer samt fjällbjörkskogar ska bevaras med avseende på deras utbredning och för fågellivet viktiga kvaliteter.

Smålom A001, brushane A151, dubbelbeckasin A154, grönbena A166 och smalnäbbad simsnäppa A170

För sjö- och våtmarksfåglarna smålom, brushane, dubbelbeckasin, grönbena och smalnäbbad simsnäppa är det av största vikt att områdets sjösystem och våtmarker bevaras med avseende på deras hydrologi och strukturella variation. Sjösystemen i södra delen av området ska behålla sin mosaik av holmar, våtmarker och grunda laguner, och mindre myrsjöar och myrgölar ska bevaras intakta. Laisälvens delta ska bevaras avseende hydrologi och pågående processer såsom sedimentation och nybildning av sand- och grusbankar, översvämning av våtmarker och bildning av grunda laguner.

Storlom A002

Tillgång ska finnas till lämpliga häckningsmiljöer för storlom, såsom strandområden samt mindre öar och holmar i sjöarna med minimal mänsklig störning under artens häckningstid.

Havsörn A075

Tjålmejaure ska fortsätta att utgöra lämpligt födosöksområde för havsörn. Det innebär att de fiskrika vattnen ska behålla sin artsammansättning och individriktighet och fågellivet ska vara fortsatt rikt, framför allt populationerna av vadare och änder. En aktiv renskötsel ska fortsatt bedrivas i området, då kadaver från förolyckade renar är en avgörande födoresurs för havsörnen vintertid.

Blå kärrhök A082

De öppna markerna i Tjålmejaure där blå kärrhök kan födosöka, såsom myrar, hedar, och ängsmarker, ska bevaras intakta.

Kungsörn A091

Tjålmejaure ska fortsätta att utgöra ett lämpligt födosöksområde för kungsörn. Det innebär att området ska erbjuda god tillgång till föda i form av små däggdjur och fåglar i storleksklassen 0,5–5 kg, främst vadare och änder. Mänsklig störning ska vara på en försumbar nivå för arten.

Stenfalk A098

Lämpliga häckningsmiljöer för stenfalk, framför allt fjällbjörkskogspartier men även myrar och hedmarker, ska bevaras i området. Tillgången till föda för arten i form av främst småfågel ska vara god.

Jaktfalk A102

Lämpliga födosöksmiljöer för jaktfalk ska fortsatt finnas i området. Tillgången på föda i form av dal- och fjällripar ska vara god inom ramen för naturlig variation hos rippopulationerna.

Fjällpipare A139

De torra fjällhedarna i området, som utgör lämplig häckningsmiljö för fjällpipare, ska bevaras intakta.

Ljungpipare A140 och myrspov A157

Stora, öppna myrmarker i Tjålmejaure och de öppna hedmarkerna i området ska behålla sin öppna karaktär och inte förtätas eller växa igen, för att bevara goda häckningsbetingelser för ljungpipare och myrspov.

Silvertärna A194

Områdets fiskrika sjöar där silvertärnan kan födosöka ska bevaras intakta. Mänskliga aktiviteter ska inte störa artens häckning.

Fjälluggla A216 och jorduggla A222

Tjålmejaure ska även fortsättningsvis hysa god tillgång till föda för fjälluggla och jorduggla i form av främst sork, lämmel och hare inom naturliga populationsvariationer hos gnagarna. Området ska också hysa ett rikt fågelliv bland framför allt vadare och småfågel. De öppna fjällhedarna, våtmarkerna samt ängsmarker i området ska bevaras intakta. Mänsklig störning ska vara försumbar för fjällugglan.

Rödstrupig piplärka A258

Lämpliga häckningsmiljöer för rödstrupig piplärka ska bevaras, såsom fuktiga videbuskmarker, bäckmiljöer, myrar och hedmarker med inslag av små tjärnar.

Blåhake A272

Fjällbjörskogsområden samt buskmarker med täta videsnår där blåhaken föredrar att häcka ska bevaras i området.

Hotbild

Nedan beskrivs ett antal möjliga hot mot Natura 2000-områdets värden. Hoten som redovisas är exempel på verksamheter och aktiviteter som bedöms kunna åstadkomma en negativ påverkan på de utpekade arterna. Texten syftar till att vara vägledande vid prövning och förvaltning. Den ska dock inte ses som komplett utan även andra hotbilder än de som beskrivs här kan bli aktuella och varje enskilt områdes förutsättningar ska alltid beaktas. De faktorer som är av global karaktär, till exempel klimatförändringar och luftföroreningar kan inte lösas genom områdets skötsel utan måste lösas genom internationella överenskommelser och åtaganden. I bevarandeplanen ligger tyngdpunkten därmed främst på kända, potentiella och lokala hot. Om något sker inom eller utanför Natura 2000-området är inte avgörande för prövningen, utan så länge negativa effekter riskerar att uppstå för de utpekade värdena så bedöms det som ett hot. Särskilt vad gäller vatten så ska hänsyn alltid tas till det faktum att lokal påverkan i ett hydrologiskt system kan få negativa konsekvenser över stora arealer både uppströms och nedströms och i flera eller alla systemets ingående beståndsdelar, till exempel sjöar, vattendrag, grundvatten och våtmarker.

- Brytning av mineral inom eller i anslutning till området kan orsaka stor skada på samtliga naturmiljöer, med konsekvenser som till exempel förlust av naturtyper,

sänkt grundvattennivå och utsläpp av slam och skadliga ämnen i mark och vattenmiljöer. Detta gäller både etablering och pågående verksamhet. Även prospektering kan innebära ett negativt ingrepp i naturmiljön.

- Brytning av torv inom eller i anslutning till området kan utgöra ett hot mot områdets naturliga struktur, dynamik och hydrologi. Torvbrytning innebär även ett hot mot samtliga våtmarksfåglar, exempelvis brushane, grönbena och dubbelbeckasin.
- Dikning eller andra åtgärder med avvattnande effekt skulle riskera att skada naturmiljöernas tillstånd och biologiska mångfald, bland annat genom sänkt grundvattennivå. Avvattningen riskerar även att frigöra och transportera ut skadliga ämnen samt grumlande partiklar i angränsande vattenmiljö. Dikning av våtmarker i området skulle försämra eller förstöra livsmiljön för ett stort antal häckande våtmarksfåglar såsom vadare, änder och gäss. Det skulle också kunna leda till minskade jaktmarker för blå kärrhök och jorduggla.
- Terrängkörning på barmark kan orsaka mekanisk skada på markskiktet eller död ved. Detta gäller i synnerhet våtmarker vilka har ett markskikt som är känsligt och där det även kan skapas en avvattnande effekt.
- Arbete i anslutning till ledningsgator kan orsaka skador om inte tillräckliga försiktighetsåtgärder vidtas, framför allt om motordrivna terrängfordon används och särskilt i anslutning till vatten och våtmarksmiljöer. Känsliga naturmiljöer eller arter kan då påverkas negativt. Arbete i ledningsgator under fåglars häckningstid kan utgöra en störning för känsliga arter. Luftburna kraftledningar utgör också en kollisionsrisk samt i vissa fall även risk för eldöd för ett flertal fågelarter, i synnerhet större rovfåglar och ugglor såsom havsörn, kungsörn och fjälluggla.
- Fysisk påverkan på vattenmiljön eller dess omgivning kan göra skada genom påverkan på dess strukturer, naturtillstånd och vattenföring. Grävning, dämning, rätning, schaktning, muddring, körning på bottnar, nyanläggning eller rensning av anslutande diken är exempel på sådana åtgärder och de kan leda till skadade bottnar, grumling, utsläpp av gödande eller på annat vis skadliga ämnen samt skapa vandringshinder.
- Alla typer av åtgärder som leder till utsläpp i vatten är ett potentiellt hot. Detta gäller partiklar som kan orsaka grumling eller färgning av vattnet eller igenslamning av bottnar. Det gäller även all antropogen tillförsel av metaller, bekämpningsmedel,

näringsbelastande ämnen eller andra typer av föroreningar och miljöfarliga ämnen.

- Alla andra typer av exploatering till exempel nybyggnation eller utbyggnad av anläggningar, infrastruktur och liknande utgör alla ett väsentligt ingrepp i naturmiljön och kan hota viktiga värden. Exploatering i Tjålmejaure riskerar även att medföra negativ störning (ljudmässigt samt visuellt) för ett flertal fågelarter.
- Mårdhunden, en främmande invasiv art som förekommer lokalt i Norrbottens län, skulle kunna ha en mycket negativ påverkan på den markhäckande fågelfaunan som vadare, om arten etablerade sig i området. En annan invasiv främmande art i Norrbotten och övriga Sverige är minken som också kan ha stor påverkan på fågelarter som häckar vid olika typer av vatten.
- Ett ohållbart fiske, det vill säga där uttaget är större än återväxten, kan skada populationerna av typiska arter samt rubba artsammansättningen i sjöar och vattendrag. Det skulle även kunna medföra en negativ effekt för havsörn, smålom, storlom och silvertärna i form av försämrade tillgång till föda.
- Inplantering av fisk hotar vattenmiljöernas naturliga artsammansättning, och kräver dessutom Länsstyrelsens tillstånd. Inplantering av fisk i fiskfria vatten innebär en negativ inverkan på fågellivet i form av sämre födotillgång för flera arter, exempelvis smalnäbbad simsnäppa och alfågel. Det kan också innebära sämre häckningsmöjligheter för smålom.
- En ökande stam av rödräv i fjällen utgör ett hot mot ett flertal markhäckande fågelarter som myrspov och röststrupig piplärka.
- Ett aktivt friluftsliv exempelvis vandring, fiske, jakt och bärplockning riskerar att utgöra en störning om det sker i områden där känsliga fågelarter häckar.
- Ett alltför högt jakttryck på småvilt kan ge försämrade tillgång till föda för havsörn, kungsörn och jaktfalk. En alltför omfattande jakt på fjällripa och dalripa kan utgöra ett hot mot jaktfalkens födomöjligheter.
- Helikoptertrafik kan innebära störning med påverkan på häckningsresultatet för ett flertal störningskänsliga arter som smålom och myrspov.
- Användning av drönare i områden där känsliga fågelarter häckar kan utgöra en störning.

- Illegal jakt och förföljelse är ett hot mot kungsörn och havsörn. Även illegal ägginsamling kan utgöra ett hot mot flera av fågelarterna i området.

Bevarandeåtgärder

Bevarandeåtgärderna i området ska leda till att de uppsatta bevarandemålen uppfylls över tiden. Det innebär att området måste ha ett tillfredställande skydd mot bland annat exploatering, samt att skötselkrävande arter får den skötsel som krävs för att de ska nå eller upprätthålla ett gynnsamt bevarandetillstånd.

Områdets skydd

Förutom Natura 2000-bestämmelserna (7 kap 28-29 § miljöbalken) är Tjålmejaure SPA huvudsakligen även skyddat inom fågelskyddsområdet Tjålmejaure, vilket innebär inskränkningar av fågeljakt i området. För sydöstra delen av området gäller i dagsläget (t o m år 2019) även ett tillfälligt tillträdesförbud mellan 9 maj och 14 augusti.

Delar av området ligger inom naturreservaten Laisdalens fjällurskog respektive Yrafdeltat. Det innebär att det finns reservatsföreskrifter som reglerar verksamheter inom dessa delar. De fullständiga reservatsföreskrifterna finns i reservatsbesluten som finns att läsa på Länsstyrelsens hemsida.

En övervägande del av området är även utpekad som obrutet fjällområde (Miljöbalken 4 kap 5 §), vilket begränsar vilken typ och grad av exploatering som får ske. Det är även riksintresse för naturvård (Miljöbalken 3 kap 6 §) vilket ska skydda områdets naturvärden från påtaglig skada. Inget ytterligare skydd bedöms som nödvändigt i dagsläget.

Skötselåtgärder

Området ska genom intern dynamik och andra naturliga processer fortsätta att utvecklas fritt. Om mårhund observeras i området ska insatser göras för att ta bort alla individer. Även åtgärder för att bekämpa mink kan bli aktuellt.

Andra åtgärder som ökar förutsättningarna för att uppnå bevarandemålen för området kan bli aktuella i framtiden efter särskild utredning.

Bevarandetillstånd

Området har utsatts för liten mänsklig påverkan och hyser höga naturvärden. Därför bedöms de utpekade arterna i dagsläget ha ett gynnsamt bevarandetillstånd inom området.

Bilaga 1 - Arter

Enligt Naturvårdsverkets vägledning för svenska arter. För arter där vägledning saknas utgår beskrivningen främst från ArtDatabankens artfakta.

Arter ur Fågeldirektivets Bilaga 1

A001 – Smålom (Gavia stellata)

Lämpliga bytesdjur för smålommen är fisk upp till 20 cm, vilket i svenska inlandsvatten innebär främst småvuxen mört- eller laxartad fisk eller vatten med goda bestånd av siklöja. Lämpliga häckningsplatser utgörs i allmänhet av små och fisktomma skogstjärnar och myrgölar med flacka, gungflyartade stränder och med små gungflyholmar. Tillgång till områden med minimal mänsklig störning är viktigt. Arten är störningskänslig främst under ruvningen vilket innebär juni-juli i norra Sverige.

Under häckningstid utsträcks provianteringsturerna till fiskrika vatten upp till cirka 10 km från häckningslokalerna.

Smålommen övervintrar i marin miljö längs västra Europas kuster samt i södra Östersjön.

A002 – Storlom (Gavia arctica)

Storlommens huvudföda är fisk, i viss mån också vatteninsekter. Den behöver även lämplig plats att bygga sitt bo på, vilket nästan uteslutande innebär öar, särskilt mindre holmar och skär, belägna i klarvattenssjöar (oligotrofa och mesotrofa). Tillgång till områden med minimal mänsklig störning är viktig. Arten är störningskänslig under häckningen (maj-juli/augusti), främst under ruvningsperioden.

Under häckningen rör sig arten normalt inom 1-10 km radie från häckningslokalen.

Storlommen övervintrar dels i östra Medelhavet och Svarta havet, dels i mindre utsträckning i västra Europa. Arten övervintrar även regelbundet längs södra Sveriges kuster.

A075 – Havsörn (Haliaeetus albicilla)

Havsörnen är till stor del knuten till vatten för sitt näringssök (havsmiljö, större insjöar, älvar, vattenmagasin). Under häckningssäsongen är fisk den dominerande födan, men den tar även

fågel och medelstora däggdjur. Under övriga delar av året dominerar fågel och fisk, där andelen kadaver är förhållandevis stor.

Bygger stora, omfångsrika och tunga bon och kräver därför kraftiga träd (i första hand tall) för boets placering. Botrådets medelålder längs ostkusten är minst 160 år och i Lappland 350 år. Havsörnen är mycket störningskänslig vid boplatsen.

Arten jagar över arealer i storleksordningen 50–200 km².

De könsmogna, etablerade örnarna är i huvudsak stannfåglar. Ungfågeln rör sig över betydande områden under de första levnadsåren, men förhållandevis få lämnar landet. När örnarna blir könsmogna och etablerar sig vid 4–5 års ålder sker detta i allmänhet i närheten av uppfödningplatsen.

A082 – Blå kärrhök (Circus cyaneus)

Blå kärrhök bygger alltid sitt bo på marken i öppen terräng av olika karaktär; på myrar, hyggen, i kraftledningsgator, kärr eller på hedar, men även i vass samt i unga barrskogsplanteringar, i vide- eller björksnår eller till och med i sädesfält. Födan utgörs av fåglar och smågnagare som den fångar i öppen terräng, allt ifrån hygge och myr till åker och äng. Arten jagar under häckningstiden över arealer i storleksordningen 25–50 km². Arten är helt beroende av god tillgång på smågnagare för sin häckning, och häckar därför inte under år med låg tillgång på gnagare.

Biotopvalet under övervintringen utgörs av öppna, trädfrä marker som till exempel åkrar, ängar, hedar, våtmarksområden. De svenska blå kärrhökarna övervintrar i Västeuropa från södra Skandinavien till Medelhavsområdet. Ett mindre antal fåglar övervintrar i Nordafrika.

A091 – Kungsörn (Aquila chrysaetos)

Kungsörnen kräver tillgång till lämpliga bytesdjur, vilket i norra Sverige främst utgörs av skogshare, tjäder, orre och ripa. Arten behöver även en lämplig plats att bygga sitt bo på, och i områden som saknar klippor/bergsbranter är den hänvisad till att bygga boet i träd med grova sidogrenar. I Norrlands skogsland innebär detta oftast tallar äldre än 200 år. Cirka 2/3 av den svenska kungsörnsstammen är beroende av tillgång på lämpliga botråd.

Kungsörnen föredrar områden med låg störningsfrekvens från människor och undviker därför bebyggda områden. De i Norrbotten häckande örnarna är som mest störningskänsliga under februari –maj.

Kungsörnens hemområde varierar mellan 75–200 km² beroende på bytestillgång.

De könsmogna örnarna är i huvudsak stannfåglar, men de etablerade paren i Norrland drar sig åtminstone till en viss del söderut under december – februari under år med dålig födotillgång i hemmareviren. Ungfågeln rör sig över betydande områden under de första levnadsåren, men ytterst få lämnar landet. När de etablerar sig vid 4–5 års ålder sker detta i allmänhet i närheten av födelseområdet.

A098 – Stenfalk (Falco columbarius)

Stenfalken är en småfågelspecialist som häckar i anslutning till öppna, småfågelryka områden. Under goda gnagarår livnär den sig även i hög utsträckning på lämmel och sork. I fjällen häckar arten huvudsakligen i fjällbjörskogen, men går i stor utsträckning även ned i det intilliggande barrskogsländet. Nedanför fjällområdena häckar stenfalken i mindre antal i anslutning till öppen mark som myrar, mossar, hedar, öppna kustmiljöer och alvar. Stenfalken bygger inget eget bo utan utnyttjar risbon av framför allt kråka och korp, men även av fjällvråk, kungsörn och fiskgjuse. De utnyttjade bona kan vara placerade i träd likaväl som i klippor. Stundom häckar stenfalken direkt på en klippshylla eller på marken. Under vintern uppehåller sig stenfalken i öppna miljöer av olika slag, ofta större slättområden eller längs öppna kusttrakter. Under häckningen jagar arten över arealer i storleksordningen 15-25 km². Den övervintrar i västra Europa, fåtaligt även i södra Sverige.

A102 – Jaktfalk (Falco rusticolus)

Jaktfalken häckar i klippbranter (mycket sällsynt i träd) främst inom björskogsbältet eller videregionen i fjällkedjan. Jaktfalken är helt beroende av tillgång på risbon för sin häckning. Det vanligast utnyttjade boet tillhör korpen, men även fjällvråkens och kungsörnens bo utnyttjas tidvis. Ett korpbo blir nedslitet och obrukbart efter 2-3 års användning. Jaktfalken är helt beroende av en god tillgång på byten i form av fjäll- och dalripa. Ett par med ungar behöver cirka 180-200 ripor under perioden maj till och med augusti (beräknat på 2,3 ungar/kull). Är tillgången på ripor dålig under vårvintern så uteblir häckningen. Häckningsframgången är bättre under lämmelår, främst genom att predationen på ripa från andra rovdjur minskar, men även genom att jaktfalken också utnyttjar lämmel som föda. Arten jagar över arealer i storleksordningen 200-300 km².

Jaktfalken är störningskänslig vid boplatsen, speciellt från mars till mitten av maj. Arten är en stannfågel. Under de mörkaste vintermånaderna är det dock troligt att åtminstone en del falkar förflyttar sig ut mot den norska kusten.

A139 – Fjällpipare (Charadrius morinellus)

Fjällpiparen behöver tillgång på lämpliga häckningsplatser på torra och relativt högt belägna fjällhedrar. Förekomsten av lämpliga häckningsplatser är av allt att döma ingen begränsande faktor.

Arten häckar solitärt eller mer sällsynt i glesa grupper. Det häckande paret rör sig över en begränsad yta, gissningsvis i storleksordningen 1 km².

Fjällpiparen övervintrar i en smal zon genom Nordafrika och Mellersta Östern från Marocko till deltaområden kring Eufkrat och Tigris på gränsen mellan Iran och Irak.

A140 – Ljungpipare (Pluvialis apricaria)

Ljungpiparen häckar huvudsakligen i fyra olika miljöer. I norra Sverige är det en karaktärsart på fjällhedrar och lokalt även på större, trädlösa myrar. I södra Sverige finns ett tynande bestånd på trädlösa högmossar, samt ett tämligen starkt bestånd på Ölands alvar.

Gemensamt för de olika populationerna är kraven på stora öppna områden, med låg och gärna något gles växtlighet.

Arten kräver stora sammanhängande öppna områden – ljungpiparen är ytterligt sällsynt när den sammanhängande arealen öppen mark understiger 15 ha. Överstiger den öppna arealen 30 ha uppträder arten tämligen regelbundet, men det är först när den sammanhängande arealen öppen mark är större än 90 ha som arten finns på alla våtmarker.

I övervintringsområdet uppehåller sig ljungpiparen på öppna jordbruksområden.

Arten hävdar revir och rör sig då huvudsakligen inom ett område i storleksordningen 15-30 hektar.

Ljungpiparen övervintrar huvudsakligen i västra och sydvästra Europa.

A151 – Brushane (Calidris pugnax)

Brushanen häckar i Sverige i två helt olika typer av miljöer, med olika ekologiska krav och populationsutveckling. Det sydliga beståndet kräver tillgång på lämpliga häckningsmiljöer i form av hävdade strandängar. I bra häckningsmiljöer finns en mosaik av gräs- och

starrmarker, öppna dy- och jordytor och grunda vattensamlingar. Det nordliga beståndet kräver tillgång på lämpliga häckningsmiljöer i form av våta myrmarker, framför allt relativt lågväxta, fuktiga till blöta gräs- och starrängar.

Hanarna spelar på en gemensam spelplats, företrädesvis på låga upphöjningar i terrängen. Som rastlokaler utnyttjas öppna områden med grunt vatten och sandiga eller gyttjiga bottenar, men även översvämmade åker- eller betesmarker.

Under häckningen rör sig fåglarna inom ett begränsat område, gissningsvis någon km². Det skandinaviska beståndet övervintrar främst i Afrika söder om Sahara (Sahelzonen).

A154 – Dubbelbeckasin (Gallinago media)

Dubbelbeckasinen behöver tillgång på lämpliga häckningsområden i form av blöta översilningsmyrar i fjällens lågalpina zon eller, åtminstone i Härjedalen, videbevuxna myrar i den övre delen av skogslandet. Hanarna samlas och spelar på gemensamma spelplatser som utmärks genomgående av en rik förekomst av lågvuxna viden och dvärgbjörk. Områden med högre vegetation undviks däremot. Boplatserna är normalt belägna på lite torrare mark i nära anslutning till lekplatser och födosöksområden.

Arten behöver tillgång på föda i form av en rik markfauna, främst daggmask, men även insekter, insektslarver och snäckor. Mycket tyder på att dubbelbeckasinen är beroende av högproduktiva marker på kalkrika jordar. Tillgången på strukturellt till synes lämplig häckningsmiljö är god i fjällkedjan och den mycket lokala förekomsten av dubbelbeckasin förklaras därför troligen till stor del av en bättre förekomst och högre täthet av daggmask i kalkjordar jämfört med kalkfattiga marker.

Dubbelbeckasinen uppehåller sig under häckningstid inom en yta av någon eller några km² runt leken. Vid hög täthet kan det finnas 0,4-1,4 bon per 10 ha i lekens omgivning.

Arten övervintrar huvudsakligen i tropiska östra Afrika, och har konstaterats kunna flyga 600 mil non-stop till sina övervintringsområden.

A157 – Myrspov (Limosa lapponica)

Myrspoven behöver tillgång till lämpliga häckningsmiljöer i form av öppna, gärna lite fuktiga hedar i lågfjällsområden. Arten kan i lämpliga områden häcka i glesa kolonier. Tillgång till störningsfria häckningsplatser är nödvändig. Vissa år verkar myrspoven inte häcka alls, troligen på grund av för dåliga klimatförhållande på häckningslokalerna som exempelvis sen snösmältning, och kan då helt utebliva från sina häckningsplatser. Detta gör att bestånden kan växla kraftigt från år till år. Hemområdet under häckningstid är gissningsvis i storleksordningen 15-25 km².

Myrspoven rastar främst längs våra kuster i grunda våtmarksmiljöer utan högre vegetation. Den övervintrar längs Europas och Afrikas västra kuster samt i Medelhavsområdet.

A166 – Grönbena (Tringa glareola)

Grönbenans lämpliga häckningsmiljöer utgörs av sankta stränder längs sjöar och vattendrag samt på fuktiga/våta gräs- eller starrbevuxna myrar. Arten kräver tillgång på öppet vatten och dyga stränder. Den är särskilt vanlig i områden med flarkmyrar.

De högsta tätheterna hittar man i stora sammanhängande våtmarkspartier, men arten häckar regelbundet även vid mindre skogsomgärdade myrar.

Under flyttningen påträffas grönbenan både längs kusten samt vid olika inlandsvåtmarker av öppen karaktär.

Grönbenan hävdar revir och rör sig då inom ett område i storleksordningen 1-5 km².

Arten övervintrar främst i tropiska Afrika, men delvis även i södra Afrika.

A170 – Smalnäbbad simsnäppa (Phalaropus lobatus)

Smalnäbbad simsnäppa behöver tillgång på lämplig föda i form av mygglarver, små vattenlevande insekter och stora planktiska kräftdjur. Lämpliga häckningsplatser är fisktomma fjällsjöar, myrgölar eller större flarkmyrar. Arten håller främst till i områden med vattenomflutna startuvor eller där starren bildar en gles bård ut mot öppet vatten. Det bestånd som finns i Bottniska viken och Skärgårdshavet häckar främst på små öar med rik förekomst av små vattensamlingar samt i grunda vikar.

Hos smalnäbbad simsnäppa är det hanarna som ruvar äggen och tar hand om ungarna, medan honorna efter äggläggningen påbörjar flyttningen söderut.

Arten övervintrar i Indiska oceanen, till stor del ute till havs.

A194 – Silvertärna (Sterna paradisaea)

Silvertärnan behöver tillgång på fiskrika sjöar och/eller grunda kustområden samt till störningsfria häckningsplatser. För att större kolonier ska kunna etableras krävs rovdjursfria områden framför allt frånvaro av mink och räv.

Under häckningen födosöker silvertärnorna inom ett område i storleksordningen 25 km².

Arten övervintrar längs södra Afrikas kust och i Södra Ishavet.

A216 – Fjälluggla (*Bubo scandiacus*)

Fjällugglan kräver tillgång på lämplig föda i form av små och medelstora däggdjur (lämmel, sork och harar) och fåglar. Häckning sker i Sverige enbart under år med höga eller mycket höga tätheter av lämmel i områden med fjällhed. Fjällugglan häckar på fjällhedar och liknande vidsträckta, öppna områden med småkuperad topografi, ofta moränmarker med sandåsar och kala bergsryggar, eller på långsluttande fjällsidor. Boet läggs som regel på toppen av en kulle och från dylika upphöjningar spanar också fågeln efter byte.

Vintertid kan fjällugglorna förflytta sig över vidsträckta områden längs norra halvklotet varvid de slår sig ned i de områden som för tillfället har bäst födotillgång. Vissa övervintrar också vid stora öppna råkar i havsisen långt norrut med riklig tillgång på övervintrande änder. De ugglor som uppträder i södra Sverige uppehåller sig därvid ofta på eller i anslutning till öppna marker som till exempel hyggen, större slättområden eller i skärgårdsnatur.

Under häckningen jagar arten över arealer i storleksordningen 5 km².

Fjällugglan är nomadisk i sitt uppträdande och förflyttar sig över fjäll- och tundraregionerna på norra halvklotet beroende på födotillgången. Vid dålig födotillgång under vinterhalvåret kan fjällugglorna flytta söderut, dock endast mycket sällsynt söder om en linje Danmark-Polen.

A222 – Jorduggla (*Asio flammeus*)

Jordugglan vill ha tillgång på lämplig föda i form av sork och andra smågnagare, och häckar vanligen inte när tillgången på gnagare är låg. Arten är knuten till områden med större sammanhängande ytor öppen mark. Vanliga häckningsmiljöer är myrar och hedar, kalhyggen, kraftledningsgator, strandängar samt stora områden med permanenta ängsmarker eller extensivt bete i jordbrukslandskapet. Den häckar även sällsynt i skärgårdsmiljö.

Under häckningen jagar arten över arealer i storleksordningen 5–25 km².

Jordugglan övervintrar i västra och sydvästra Europa samt norra Afrika.

A258 – Rödstrupig piplärka (*Anthus cervinus*)

Rödstrupig piplärka är en ytterst fåtalig art i Sverige. Den föredrar helt öppna fjällmiljöer. Till skillnad från ängspiplärkan, som helst vill ha öppna hedmarker, hittar man den rödstrupiga piplärkan oftast i gränsområdet mellan fjällhed och betydligt fuktigare marker – i kanten av ett litet bäckkärr eller en tjärn, blöta starrängar eller längs bäckar och andra vattendrag.

Förutom sin förkärlek för fuktiga, eller rentav blöta miljöer, så bör där även finnas ordentligt med lågvuxna och frodiga videbuskage där den rödstrupiga piplärkan placerar sitt bo intill någon tuva eller buske. Med andra ord häckar den rödstrupiga piplärkan i samma slags biotop som föredras av enkelbeckasin och delvis av lappsparv. Kombinationen av ovannämnda biotopkrav uppfylls i Sverige huvudsakligen i de allra nordligaste delarna av fjällkedjan, särskilt i palsområdena ovan trädgränsen och i de översta delarna av björkskogsbältet i de nordligaste delarna av Torne lappmark. Majoriteten av de rödstrupiga piplärkorna övervintrar i fuktiga områden i Sahel samt längs de övre delarna av Nilens vattensystem. Den observeras dessutom fåtaligt i de östra delarna av Medelhavsområdet.

A272 – Blåhake (Luscinia svecica)

Blåhaken häckar i tät fuktig fjällbjörskog och täta videsnår på sumpiga platser i fjällen, samt längs bäckar och vid myrar i övre barrskogsområdet. Arten hävdar revir och rör sig då inom ett område i storleksordningen 1 ha. Blåhaken övervintrar i södra Asien. Skandinaviska blåhakar flyttar i mindre omfattning även till Afrika.

Övriga fågelarter

A050 – Bläsand (Anas penelope)

Bläsanden häckar i anslutning till vattendrag, små tjärnar eller sjöar i inlandet från Dalarna och norrut, samt lokalt längs Norrlandskusten. Boet byggs i skydd av tät vegetation och kan ligga i en tuva på sank mark, eller i ljung och annan risvegetation i skogen ganska långt från vatten. Ofta döljs det då av buskar eller nedhängande grenar. Bläsanden äter gärna gräs, nate och andra vattenörter. Till skillnad mot vuxna fåglar så är ungarna beroende av animalisk föda såsom vatteninsekter och snäckor.

Under september månad till oktober månad flyttar bläsänderna söderut. De kan då uppträda i stora flockar och flyttar då oftast längs med kusterna. Övervintrar i huvudsak i västra och sydvästra Europa. Återkommer sedan april och maj.

A052 – Kricka (Anas crecca)

Krickan häckar såväl vid kusten som vid vatten i inlandet, men främst vid mindre sjöar och tjärnar. Den förekommer över hela landet men har de starkaste bestånden i Norrland.

A054 – Stjärtand (Anas acuta)

Stjärtand förekommer i tre olika typer av miljöer; på strandängar, skär och djupt inskurna havsvikar längs Östersjökusten från Blekinge till Uppland och i Västerbotten - Norrbotten, i vegetationsrika sjöar på enstaka platser i Götaland och mer allmänt i Västerbotten och Norrbotten samt, vid vegetationsrika myrar och sjöar av näringsfattig karaktär i ett vidsträckt område längs och nedom fjällen från Dalarna till Torne lappmark.

Stjärtandens föda består till väsentlig del av späda växtdelar under en stor del av året, men före och under äggläggning är honorna beroende av högvärdigt animaliskt protein från vattenlevande blötdjur och insekter (bland annat fjädermyggselarver). Hanarnas konsumtion av animalisk föda under motsvarande period är väsentligt lägre. Efter äggläggningen sjunker honornas intag av ryggradslösa djur till en betydligt lägre nivå. Även ungarna är beroende av animalisk föda under den första tiden av sin levnad. I en norrbottnisk kustnära häckningssjö utgjorde frön av starr den vanligaste födan. Eftersom en stor del av födosöksbeteendet består i att tippa, utnyttjar stjärtanden uppenbarligen i hög utsträckning föda på sjöbottnarna och tack vare sin långa hals kan den nå större djup än andra simänder. De svenska stjärtänderna övervintrar i västra Europa, medelhavsländerna, Nordafrika, samt möjligen också söder om Sahara.

A062 – Bergand (Aythya marila)

Berganden är en utpräglad nordlig art med vid cirkumpolär holarktisk utbredning. I Sverige är berganden som häckare framför allt en fjällfågel, men den återfinns också längs ostkusten. Fjällens bergänder häckar i små till medelstora sjöar i vide- och björkregionerna, mer sällsynt i den övre barrskogsregionen.

I fjällkedjan häckar merparten av bergänderna vid grunda och näringsrika sjöar, helst där det finns skyddande växtlighet av vide, ljung eller gräs på stranden. De kushäckande bergänderna i norr finns både på låga gräsbevuxna skär i den yttre skärgården och vid

vegetationsrika djupt inskurna havsfjärdar. Här placeras boet ofta där det också häckar vigg, ej sällan i kolonier av fiskmå, skrattmå, fisktärna eller silvertärna.

Vad som sannolikt är inhemska bergänder rastar vår och höst på grunda havsfjärdar i norra Ångermanland och södra Västerbotten. På svenska rast- och vinterområden ligger bergänderna om dagen ofta i skyddade kustområden i vikar och vid hamnar, varifrån de om natten flyger ut till födosöksområden till havs (i regel grundare än 10 m och med god tillgång på musslor).

A064 – Alfågel (Clangula hyemalis)

Alfågeln häckar främst i de övre delarna av fjällkedjan. Det är den vanligaste sjöfågeln vid fjällsjöar över 700 möh och huvuddelen av det svenska beståndet häckar på höjder över 500 möh, samt på de vidsträckta myrarna kring Tavvavuoma i nordligaste Norrbotten. Arten häckar framförallt vid små och grunda sjöar, gärna i områden med en mosaik av sjöar och låglänta starrängar. Särskilt föredrar den sjöar med tillgång på skyddade boplatser på småöar och holmar.

Under den första tiden livnar sig ungarna huvudsakligen på vattenlevande smådjur. Samtidigt som alfågeln till viss del är opportunistisk i sitt födoval, hittar man den främst i vatten med rik förekomst av stora eller långsamsimmande kräftdjur, insekter och snäckor. I Sverige tycks förekomsten av den stora gälbladfotingen *Polyartemia forcipata* (*Branchiopoda*, *Anostraca*) vara extremt viktig; undersökningar från området norr om Torneträsk visade att alfågeln enbart häckade i sjöar med denna art. Andra viktiga födodjur är gälbladfotingen *Branchinecta paludosa*, sköldbladfotingar (*Notostraca*; till exempel *Lepidurus arcticus*), stora hinnkräftor (*Cladocera*; till exempel *Bythotrephes longimanus* och *Eurycerus lamellatus*) samt allehanda vattenlevande insekter och insektslarver. Som en följd av brist på lämplig föda i övriga vatten hittar man nästan uteslutande häckande alfåglar i relativt grunda och fisktomma vatten.

Vinterbeståndet är koncentrerat till utsjöbankarna Hoburgs bank och Norra Midsjöbanken, Rigabukten inklusive områden runt Ösel och Dagö, samt tyska och polska Östersjökusten. Stora mängder övervintrar även längs Gotlands ostkust. Övervintringsområdena för de i Sverige häckande alfågeln är inte kända i detalj. Ringmärkning i området norr om Torne träsk har resulterat i återfynd såväl längs nordnorska kusten som på de danska öarna.

A065 – Sjöorre (Melanitta nigra)

Sjöorren häckar i sjöar i övre barrskogsregionen samt i fjällens vide- och björkzoner från norra Dalarna till Torne Lappmark och norra Norrbotten.

A066 – Svärta (Melanitta fusca)

Svärтан är en insjöhäckande dykand som koloniserat Östersjöns brackvattenmiljö men tillbringar vintern i grunda havsområden. Den kräver för sin trivsel klart vatten och föredrar områden med tillgång till vindskyddade vattenytor såsom flador och sund. Längs Östersjökusten häckar den vanligen på öar medan boet i norra Sverige och på Gotland i stor utsträckning ligger på fastland, ofta en bit från stranden. Boet placeras väl skyddat i tät vegetation, längs kusten ofta i enbuskmattor, alsnår, under täta nedhängande grangrenar eller i hög örtvegetation. I ytterskärgården ligger bona ibland i måsfågelkolonier med silltruten som vanligaste granne. Födan utgörs av mollusker och kräftdjur. I sötvatten äter den mycket insekter och insektslarver.

Ungkullarna splittras lätt vid störningar från exempelvis båtfolk och dessutom är de känsliga för blåsig, kallt och regnigt väder. Ungmortaliteten är i de flesta områden mycket hög och det har framförts att Östersjöbeståndet inte är självbärande utan upprätthålls genom ett inflöde av svärter från andra håll.

Svärтан övervintrar i södra Östersjön, i farvattnen runt de danska öarna, i Kattegatt och i Nordsjön.

A146 – Mosnäppa (Calidris temminckii)

Mosnäppan häckar framför allt i fjällens björkskogsregion och i videregionens låg- och mellanalpina zon där den i första hand hittas i anslutning till sandiga sjö- och älvstränder med gles vegetation i form av lågvuxna ris. Arten är emellertid mycket mångsidig i sitt val av häckningsplats. Så länge kraven på områden med gles och låg vegetation är uppfyllda kan man hitta den i mycket olika miljötyper. Som exempel kan nämnas att mosnäppan tidigare häckat i stor omfattning på slätterängar och betesmarker runt Bottniska viken och längs Torne älv. På de stora myrarna runt Vittangi häckar den på palsliknande torvplatåer med lågvuxen växtlighet i form av lavar och gräs.

Mellanårsvariationen i antalet häckande par varierar kraftigt från område till område beroende på den lokala väderlekssituationen (snömängd) och födotillgång. Boet, en skålformad grop på marken fodrad med växtmaterial, byggs helt öppet eller i låg vegetation.

Mosnäppan tillhör de mer långflyttande av våra småvadare. Västliga populationer tillbringar vintern i Sahelområdet och längs kusterna i Västafrika. Mosnäppan ses dessutom regelbundet men i små antal längs Medelhavets stränder under vinterhalvåret.

A148 – Skärnäppa (Calidris maritima)

Skärnäppa häckar på högt belägna platåer i fjällens lavzon från norra Härjedalen till Torne lappmark. Arten trivs på fjällslätter med stenig, sparsamt vegetationsklädd mark, ofta i närheten av små fjällsjöar mellan 900 – 1400 m ö h. Födan utgörs av vegetabilier, insekter, fiskyngel samt små kräft- och blötdjur.

Skärnäppan övervintrar vid Norges kust, svenska västkusten och i mindre antal vid klippiga ställen i Östersjön. Många övervintrar vid kusterna av Nordsjön. Flockarna är väl kamouflerade mot stenar och är därför lätta att förbise. Skärnäppan sitter då ofta på översköljda, tångbevuxna skär utan att störas av bränningarna som slår över fågeln.

A149 – Kärrnäppa (Calidris alpina)

Kärrnäppan häckar dels på gräsklädda våtmarker i fjällens vide- och lavzoner (*alpina*), dels sällsynt på fuktiga öppna strandängar i södra Sverige (*schinzi*).

A153 – Enkelbeckasin (Gallinago gallinago)

Enkelbeckasinen häckar vid alla typer av våtmarker, i sankmarker, skogsdiken och på fuktiga hyggen över hela landet. Den ganska djupa bogropen placeras ofta i en tuva och är fodrad med torra strån. Födan utgörs av maskar, insekter, larver och sniglar men också av frön från diverse kärrväxter.

Undantagsvis kan enkelbeckasinen övervintra i södra Sverige, men flertalet fortsätter mot västra eller södra Europa, ibland så långt ner som till norra Afrika.

A164 – Gluttsnäppa (Tringa nebularia)

Gluttsnäppan häckar i anslutning till myrar i skogslandskap och förekommer från mellersta Värmland - nordvästra Gästrikland och norrut. Boet är en grund grop på torr mark ofta långt från vattnet. Födan utgörs av insekter, småfisk och kräftdjur.

Höstflyttperioden börjar redan i slutet av juni och pågår till och med september, vilket innebär att många gluttsnäppor befinner sig en ganska kort period i landet. Gluttsnäppan återkommer till häckplatsen i maj från vinterviste i södra Afrika.

Länsstyrelsen
Norrbotten